

## РЕЦЕНЗІЯ

на рукопис дисертації Малигіна Олександра Павловича  
«КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗДОРОВОЇ  
СЕКСУАЛЬНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ»,  
на здобуття наукового ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 053 Психологія

Дисертаційна робота Малигіна Олександра Павловича присвячена комплексному дослідженню когнітивно-поведінкових чинників розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці. Обрана тема є надзвичайно актуальною як у теоретичному, так і в практичному вимірах сучасної психологічної науки. Юнацький вік розглядається в психології як сензитивний період становлення ідентичності, системи цінностей, інтимно-особистісних стосунків та сексуальності. В умовах сучасного суспільства цей процес відбувається на тлі інтенсивних соціокультурних змін, цифровізації, доступності сексуалізованого контенту, суперечливих соціальних норм і очікувань, а також збереження значного рівня стигматизації теми сексуальності. Усе це зумовлює підвищені ризики формування дезадаптивних сексуальних установок, когнітивних викривлень і проблемної сексуальної поведінки. Особливої значущості дослідженню надає звернення автора до когнітивно-поведінкової парадигми, яка є однією з найбільш науково обґрунтованих і доказових у сучасній психології та психотерапії. Застосування когнітивно-поведінкових моделей для аналізу розвитку здорової сексуальності дозволяє не лише описати відповідні психологічні механізми, але й окреслити чіткі напрями психологічної профілактики та інтервенції.

Теоретична частина дисертації характеризується ґрунтовністю, системністю та міждисциплінарністю. Олександр Павлович здійснив глибокий аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що стосуються проблематики сексуальності, психосексуального розвитку, сексуальної мотивації, сексуальних сценаріїв, а також ключових положень когнітивно-поведінкової терапії. У роботі переконливо обґрунтовано доцільність використання біопсихосоціальної моделі сексуальності, в межах якої сексуальне здоров'я розглядається як результат взаємодії біологічних, психологічних і соціальних чинників. Значну увагу приділено аналізу когнітивних схем, сексуальних установок, автоматичних думок і поведінкових патернів, що формуються в юнацькому віці та можуть як сприяти розвитку здорової сексуальності, так і виступати чинниками ризику.

Методологія емпіричного дослідження відповідає поставленій меті, завданням і гіпотезам. Дисертантом коректно підбрано психодіагностичні

методики, що дозволяють комплексно оцінити когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти сексуальності. Процедура збору та обробки даних описана детально, із застосуванням адекватних статистичних методів аналізу.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у цілісному когнітивно-поведінковому осмисленні феномену здорової сексуальності в юнацькому віці. У роботі:

- вперше на системному рівні проаналізовано сукупність когнітивних і поведінкових чинників, що визначають розвиток здорової сексуальності;
- розкрито роль сексуальних установок, базових переконань і когнітивних схем у формуванні адаптивної сексуальної мотивації;
- емпірично доведено зв'язок між дисфункційними когнітивними переконаннями та проявами ризикованої або проблемної сексуальної поведінки;
- запропоновано теоретичну модель розвитку здорової сексуальності, що інтегрує когнітивні, поведінкові та соціальні компоненти.

Отримані результати мають суттєве значення для розвитку психології сексуальності, вікової та клінічної психології, а також для подальшого розвитку когнітивно-поведінкових підходів у сфері сексуального здоров'я.

Практична значущість дисертаційної роботи є високою. Результати дослідження можуть бути використані в таких напрямках:

- психологічне консультування та психотерапія юнаків і молоді з питань сексуальної ідентичності, сексуальної тривожності, сорому та внутрішньої стигматизації;
- розробка та впровадження психоосвітніх програм, тренінгів і профілактичних заходів, спрямованих на формування здорової сексуальності;
- підготовка та підвищення кваліфікації фахівців у галузі психології, психотерапії, сексології;
- використання матеріалів дисертації в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Запропоновані Олександром Павловичем когнітивно-поведінкові підходи мають прикладний характер і можуть бути безпосередньо інтегровані в практику психологічної допомоги.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу загалом, слід зазначити, що окремі аспекти могли б бути додатково розширені. Зокрема, для поглиблення наукової дискусії хочемо поставити декілька уточнювальних запитань і побажань:

1. Враховуючи, що сфера сексуальності традиційно вважається однією з найбільш інтимних і делікатних областей людського життя чи планується у

перспективі подальший аналіз міжкультурних особливостей формування сексуальних установок, для більш глибокого дослідження розвитку здорової сексуальності в юнаків та юнок?

2. Цікаво було б уточнити як саме автор визначав соціально-демографічні характеристики досліджуваної вибірки та більш детально пояснив гендерно-чутливий підхід до інтерпретації результатів.

3. Робота не позбавлена незначних стилістичних огріхів.

Водночас зазначені запитання і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують наукової цінності роботи.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків дисертації можна стверджувати про високий науково-теоретичний рівень наукової роботи Малигіна О.П. «Когнітивно-повединкові чинники розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року і може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 053 Психологія.

**Рецензент:**

кандидат педагогічних наук, доцент  
кафедри психосоматики та психології здоров'я  
факультету психології  
Українського державного університету  
імені Михайла Драгоманова

